

ČAJ

Pro chvíle pohody

PROSINEC 2019

Časopis Autorů Jičínska

Příchod

Pod hvězdami modro, černé stíny zákoutí
Jiskřičky vloček pod drobnohledem měsíce
Ticho, komíny chalup blaženě pokuřují
Krajina pod peřinou dýchá nadějí

(úryvek z básně)

Jiří Wilson NĚMEC

159

Vážení čtenáři,

když jsem na jaře vyhlášoval výzvu NADĚLME SI ČAJ,
netušil jsem, že se pod pomyslný vánoční stromek sejde tolik dárků
v podobě básní od dvaceti devíti autorek a autorů z nejrůznějších
míst České republiky a Slovenska (Taťána Sivová).

Bohužel musel jsem striktně dodržet pouze dvě básně
od jednoho autora, protože pod ČAJovým stromečkem
už nebylo více místa. A kdo přispěl a poslal báseň – dárek?

V abecedním pořadí: **Karel BARTOŇ, Ladislav BERAN,
Václav FRANC, Marta FRANCOVÁ, Zdeněk HLEDAČ,
Milan HLOUŠEK, Hanka HOSNEDLOVÁ, Tomáš CHOURA,
Josef JINDRA, Věra KOPECKÁ, Břetislav KOTYZA,
Emílie KOZUBÍKOVÁ, Alena KRTOLOVÁ, Zdenka LÍBALOVÁ,
Jindra LÍROVÁ, Svatava MÁŠOVÁ, Libuše MATYSÍKOVÁ,
Aleš MISAŘ, Alena MELICHAROVÁ, Jiří Wilson NĚMEC,
Václav ODRADOVEC, Lenka PAVLOVÁ, Eliška PEROUTKOVÁ,
Ilona PLUHAROVÁ, Taťána SIVOVÁ, Jaroslav SCHNERCH,
Petr ŠULISTA, Věra VAĐUROVÁ a Bohumil ŽDICHYNEC.**

Rozhovor nejen o Vánocích našich předků poskytla
archivářka hořického muzea **PhDr. Oldřiška Tomíčková.**

Doufám, že navodila tu správnou sváteční atmosféru, u starších
čtenářů trochu nostalgie na dětské Vánoce, ale mějte na paměti, že :
„Každý má takové Vánoce, jaké si je udělá!“

K jejímu povídání přidávám moji povídku
a vzpomínku na Vánoce a 80.léta 20.století
„Fronta na pětník.“

Vážení literární přátelé, přeji Vám příjemné prožití vánočních svátků
a hodně zdraví, štěstí, pohody a literárních úspěchů v novém roce 2020.

Doufám, že i v příštím roce se budeme společně opět často setkávat třeba
právě na stránkách ČAJe pro chvíle pohody!

Váš Václav

HOST ČAJe: VÁNOCE aneb NADĚLME SI ČAJ!

**Jiří Wilson NĚMEC
PŘÍCHOD**

Pod hvězdami modro, černé stíny zákoutí
Jiskřičky vloček pod drobnohledem měsíce
Ticho, komíny chalup blaženě pokuřují
Krajina pod peřinou dýchá nadějí

Dětský pokoj. Kamna teplem světélkují
Čtvero očí čekajících, na skle přitisknutých
Dech v slzy zhmotněný rosí tabulky skla
Rukávy teplákových bund už jsou
kvůli tomu mokré

Tam, tam někde v černomodré tmě
nad kopci, nad mihotavou září hvězd
tam někde už by měla každou chvíli být

Čekaná hvězda. Musí se zjevit...
Papírovému Betlému u stromečku
chybí už jen ona

**Lenka PAVLOVÁ
TO JEDNOU DÁVNO...**

Vrazil Josef do chléva a praví:
"Přeju ti, Maruško, hodně štěstí, zdraví!"
"Utiš se, Pepo!", řekla Maruš, až její hlas zacinkal.
"Chci, aby se Ježíšek dobře vyspinkal."
Sesedli se oba vedle jesliček
a uzamkli svá ústa na klíček.
A Ježíšek? Ten má teď svůj vlastní svět...

...a na okně mráz namaloval další květ...

Aleš MISAR

LEGENDA BEZE SNĚHU

Možná nemohli jste dočkat dne
Štědrého a doufali, že napadne
zázrak, kterému se říká prostě sních:
Barva? Bílá! Pokud paměť neklame...
Složení? Je sypké, vločky, řekl bych,
ty, jež běžně nemícháme do mléka,
svou studenou frontu stojí zdaleka,
zdá se však, že z písní jen a jenom z knih
zvěsti slýcháme o bílých Vánocích.

Možná nemohli jste dočkat dne
Štědrého, však někdy to tak dopadne,
že sníh nepadá, s tím už se smířme,
tráva zelená se pro nás hříšné.
ani letos zázrak ten se nekoná,
nesnáší se dolů z kraje opona,
pokračuje dlouhé představení
vysokých škol teplot v naší zemi:
Šplh na sloupci rtuti? Každá na to má!

Nyní, když je jisté, že se stěží dočkáme,
slyšte přírodu, jak rázně říká: Ne,
sních si ušlehejte z bílků na doma
nebo sjed'te lajnu, chutná náramně!
Ale nač závidět šťastným v reklamě?
Vždyť i sněhu prostá chvíle přítomná,
kdy se prašan kyprý nezabývá,
nesmí skončit v prachu na smetišti,
do srdcí k nám dobrou cestu hledá si.

Možná sluší se přát bez vší okrasy:
Buďte v pokoji a nejen u večeře,
po níž dárky každý tak rád vytasí,
v kruhu blízkých ať se blýská na časy,
ať vám štěstí sněží celý rok a štědře.

Věra KOPECKÁ

Hvězdy z oblohy
hvězdy sněhových vloček
napadaly do jablíček
Hledám slova na míru
Štědrému večeru
Pohlazení a pevné objetí
pro ty co jako hvězdy
tvoří můj vesmír
Měsíc za mě rozsvěcí
stříbrné ozdoby
na stromcích vánočních
A já jenom přání posílám
teď k vám
abychom se stále
přes všechen spěch a dálky
spolu setkávali

Tomáš CHOURA K VÁNOCŮM

Na větvi v marketu instantní
ozdoby,
VESELÉ VÁNOCE - nápis jak pro
blbý,
a na hvězdu nad Betlémem
si už ani nevzpomenem
a zas se přežerem divoce.

Tak teda fajnový Vánoce!

Jaroslav SCHNERCH

Bílá mlhovina se valí městem
zvědavá jako rozbité dveře
nahlíží dovnitř
jen návrší ochraňuje sny
dávných stavitelů
dny se odmítají poddat
chrání přítomnost
tu veselou i nepříjemnou

Lenka PAVLOVÁ VLASTINA

Na bílých dveřích zelená ratolest,
vrba smuteční k zemi hlavu kloní.
Došly už útrapy i léky na bolest,
celým domem jen mrtvé ryby voní.

Ještě ráno plavaly v kádi,
myslely při tom na řeku.
Teď už je jenom olej hladí
a místo řeky teď plavou v česneku.

Tu otázku vždycky cítím v nich:
existuje život po Vánocích?

Emílie KOZUBÍKOVÁ ŠTÍSTKO

Štístko!

Mně vždy krásně zněly v Bystřici chrámové zvony
ty vratkých, zdobných stromků dětství, zvoucí na Jitřní.
Umělý ptáček na větévce, zobáček dokořán
hladový oplatků, kalichů očistných?
Mlčky pronáší: „a já naslouchám rád
adventem velebnému tichu,
obepínajícimu vše, jak za bezvětrí stromy.
I srdce, duši, že?! Blaží rej vzpomínek.
Ze z snežných pírek spletly lesům kožich.
Tajemné ruce zas snesly cos do pod-větví,
tolik podobné té mrštné, maminčině.
-Čokoládovou botu, už jo- , tlačil cukrový kamínek
i perníkový koník zdoben Kátěnkou lahodně vplouval jícnem?!
Ale, jestlipak víš,
že Pán Ježíš se i dneska chystá nadílet?
S migrační vlnou navštíví zem s uzdravujícím: „odpuštěno“!
Vezme jak ovci davy hříšníků na rameno
s příslibem Boží spravedlnosti, pohlazení a Spáasy.
-Nese se ryba, vzhází první hvězda
srdce pokorných, ta Boží řezba, velí:
„pojd'me zrát hodňouštvím, jak zrají klasy!“
Turniketem k štědrému stromečku, děti,
je Otčenáš.
EK. 2015

Emílie KOZUBÍKOVÁ KOLEDA

Kéž křišťály jíní
zářným šatem zimním
mocí požehnání
kruh rodinný tmelí
zlatem zdobí jmelí,
srdce děkováním

z hvězd ta nejprvnější
přizve na večeri
kapříka s kůstkami
Ježíška i s štědrosti
a Nový Rok v svornosti.
EK. 2014

Břetislav KOTYZA
DOCELA MALÝ KLUK

Docela malý kluk v manšestrové bundě
a opravdovým opaskem dvakrát dokola
Jak pyšný jsem tehdy byl
na lesklou sponu opasku
nikdy bych ji nevyměnil za žádnou hračku
tužku se čtyřmi barvami
ani za loutku rytíře
Jenom za svobodu pro šupinatého kamaráda
když táta
můj bezva táta
když zdvíhal za žábra vánočního kapříka
Komu mám nabídnout dnes
svoji raketovou propisovačku
a opasek z falešného krokodýla
Bude můj kluk chtít se mnou měnit?
Dnes jsem to já
kdo zdvíhá za žábra
vánočního kapříka

Jindra LÍROVÁ
NOČNÍ BALET

Zdá se to být jak malý zázrak -
podívej, padá sníh!
Vločky jak baletky krouží vzduchem,
tolik je krásy v nich.

Pověděť ani nestačily,
co měly náhle na srdcích.
Mokré t'ápoty po sobě zanechaly,
když odcházely z veršů mých.

Ilena PLUHAŘOVÁ
ŠTĚDROVEČERNÍ ZEBÍN

Mrazivá ledová paže
zčechrala bělostný kanafas
a Zebín, vznešený kníže,
závějím vydaný napospas
důstojný, postojem rovnovážný
krajíně přečetl dílo Kafky,
a jako vánoční anděl strážný
svítí jak hlavička lysohlávky.

Jindra LÍROVÁ
Z VÁNOČNÍCH TRHŮ

Přiložil do ohně pán v tlustém palčáku
a trochu laškovně usmál se zpod obočí.
Dlaně si zahřívám o hrnek svařáku,
z lucerny sněží to na zimním kolotoči.

Nabízej klobásu, pečené kaštany,
od stánku nádherně voní to vanilkou.
Něco moc krásného moudře bdí nad námi,
než všechno zůstane pouhou jen vzpomínkou.

Václav ODRADOVEC
VÁNOČNÍ NÁLADA

Požehnání dobrá vůle
laská obě zemské půle
Připlouvá až k našim prahům
mluví k dětem také k vrahům
Lásku skýtá zcela zdarma
žádá si ji naše karma
dávat přijmout můžem' hravě
Kdo se staví odmítavě

Josef JINDRA

KDYŽ NA ŠTĚDRÝ DEN SNĚŽÍ

Padá a padá

Holubí peří
hřeje zemi záda
Soused k sousedu
odmetá cestu

Padá a padá
až vzduch
je čistý a svěží
Barevná světýlka
v sobě i venku
a celý den sněží

Půlnoc se vyjasní
Orion s dvěma psy
vyvede na pastvu
stádo hvězd

Obloha velebná
černá a zlatá

Stojíme v úžasu
hodino dobrá a svatá
v papučích
ve sněhu

KDYŽ NA ŠTĚDRÝ DEN PRŠÍ

Kaluže vánoční !
Padá déšť se sněhem
Vždyť ani Martin
nepřijel na koni
Počasí nešťastné
tak jako loni

Strojíme stromček
pouštíme koledy
vzájemné ohledy
pohodu vrší
Teplá jsou kamínka
a venku prší

Na půlnoc vyjdeme
s deštníky na cestu
Jakoby z kaluží
vyprosít očistu
Boty pak vysuší
vánoce v duši

Ladislav BERAN DÁREK

Dostal jsem pod stromek modrý prášek
to jsem však netušil, že v tom bude háček
Nepřišla erekce, přišlo na mne spaní
a to jsem chtěl udělat radost mé paní

Alena KRTILOVÁ
NOVOROČNÍ PŘÁNÍ

Do tváří padá mi novoroční sníh
Své přání vtisknout chci do vloček bělostných
Aby mámy měly na děti dost času
pohádky četly jim jako za starých časů
a aby dětem nechyběly tátovy pevné dlaně
aby se spolehnouti vždycky mohly na ně
Aby víc lásky mezi lidmi bylo
Aby se na Zemi nikde neválčilo
Aby měl každý jistý svůj krajíc
a aby čest svoji neprodal za nic
Do tváří novoročně padá mi sníh
Kraj klidem dýše bílou krásou zjih'

Marta FRANCOVÁ
POSELSTVÍ VÁNOČNÍ

Půjdeme spolu do Betléma
chytit hvězdu do dlaní i srdcí
zástup andělů se slétá
kolem jesliček, v nichž dřímá
věčná Láska, milost světa
zazpíváme Haleluja
z duší lidských zmizí zima

Zdenka LÍBALOVÁ
xxx

Vánoční cukroví
pošlu na výzvědy -
- jaké že letos
dárky pod stromčkem -
ono se vrátí
uplakané
s bílými šmouhami
v černých tvářích
a řekne
polevu slízel mi
Ježíšek

Karel BARTOŇ

JEŽÍŠKOVI (před Vánocemi 2014)

Ahoj milý Ježíšku!
Chtěl bych kočku v kožíšku,
macatou, ne hubenou,
teplou a ne studenou.

Nechci žádnou modelku,
ty mají malou prdelku
a silikonu nahoře,
ty pošli Santovi za moře.

Já chci kočku, krev a mlíčko,
co má usměvavé líčko,
čeká na mě s večeří
a jiným chlapům nevěří.

Že těžko se Ti přání plní,
tak zapomeň ho Ježíšku,
mně už doma kočka chrní,
v posteli, v mém pelíšku.

Tu za žádnou nevyměním
ani za nic na světě.
Co s takovou, co Tě svede
a hlavu Ti poplete.

Pak uteče Ti, nic Ti nedá,
jsou s ní jenom výdaje!

Tobě zbudou oči pro pláč
a studená snídaně.

Ale kočka, co mám doma,
uvaří a vypere.
Pusu mi dá na čelíčko,
když ráno vstávám z postele.

Když v posteli, krom ní leží
i naši dva kocouři,
věř, už žádný dárek nechci,
po jiném už netoužím.

Žádný dárek nenahradí,
mou kočku a koťata
ani hora diamantů,
či paláce ze zlata.
Koťata co křičí táto!
Když z práce vstoupíš do dveří
a tvou ženu usměvavou,
co Ti podá večeří.

Peníze, ty nejsou všechno
ani dárky ze zlata.
Mně stačí má milá Eva
a naše dvě koťata!

Zdeněk HLEDAČ
VÁNOČNÍ 2015

z falešných pozláték sotva jen málo ční
v řetězech (o to hůř, že jsou to vánoční)
ověšen modely laciných symbolů
za třicet stříbrných sepsaných od stolu

smolí se v zářezích... patrně od strachu
z barevných blikavých světýlek z Hornbachu
jehličí (do dárků) potichu vypláče...

šťastné a veselé

protivy Hledače

Tat'ána SIVOVÁ
VIANOCE

Na krídlach Vianoc
priletela vôňa škorice.

Jablíčka pricupkali z komory,
usadili sa v slamenom košíku
červeňou vytláčajúc nevýrazné oriešky.

Cesnak sa vyzliekol zo sukničiek
a zvedavo hľadel na medové jazero.

Makový závin gúl'al čiernymi očami, namyslene
trónil na podnose.

Všetci nedočkavo razváňali, kým sa ich dotknú ruky
... človeka.

Pri stole doznela modlitba. Tak prišli... požehnané

Marta FRANCOVÁ
VÁNOČNÍ HAIKU

Zvony zpívají z věží
v půlnoční čas
Haleluja!
A z nebe zlatě sněží

Zvěst velká přišla
kdysi od Betléma:
že božské dítě
ani plínky nemá

Praha si oblékla
karnevalový šat.
Ta podívaná, ten chvat!
A Jezulátko pláče

Tisíce rozsvícených oken,
a přesto za mnohými
je tma

Alena KR TILOVÁ
ŠTĚDROVEČERNÍ NOC

Docinkaly zvonků
stříbraplné hlasy
tichá svatá noc teď
v kraji ustlala si
A Betlémská hvězda
nad krajinou září
nadějí a láskou
pro ty kteří věří

Václav FRANC
VÁNOČNÍ TRHY

Mám rád pocit
kdy si můžu ohrát prsty
o sklenici svařáku
na vánočních trzích
Aspoň trocha tepla
v davech komerční zimy
bez citu

Zdeněk HLEDAČ **VÁNOČNÍ PŘÍMLUVY**

svážu ti zápěstí vánočním řetězem
do vlasů vpletu ti Betlémskou kometu
štědře mě odměníš... přiznám i před knězem
úchylinky vyryté šupinou do hřbetu

zkameníš úžasem, jak žena Lotova:
pomotal's tradice!, tak třeba pro příště...
na nebi zabliká Jumbo Jet z Mošnova
že už se narodil... nebo kód letiště

jestli je, s milostí pozná tě po hlasu -
Tichá noc nebude úplně nejtišší...
ach lásko, neděkuj, zde nejde o spásu
až pod mým jazykem zasténáš: Ježíši...

Alena MELICHAROVÁ **PŮLNOČNÍ** (sbírka Letokruhy - 2000)

Závěje sněhu keře zavalily.
Ovocné stromy mezi nimi ční,
větvě jim vlhké vločky obílily.
S přáteli ze vsi jdem na půlnoční.

Láká nás kouzlo noční pobožnosti.
Ticho ruší jen náš hovor a smích,
zahřívá pocit lidské vzájemnosti
i teplo rukou zadýchávaných.

Starý kostel má dveře otevřené
a do dálky je slyšet koledu.
Dřevěné lavice jsou přeplněné:
mezi cizími tváře sousedů.

Je Štědrá noc Kristova narození,
noc, která umí štěstí rozdávat,
noc stromečků a drobných překvapení -
a člověk chce být s těmi, co má rád.

Milan HLOUŠEK
VÁNOCE Z KONZERVY

V igelitce poklad mám
ne zlatou cihlu
ale guláš v plechu
Zašiju se s ním
na toaletu

Nic mě nevyruší
od večere sváteční
v kabině si vychutnám
delikatesu
hovězí
Konzerva bodla!

Dnešek je vůbec
jiný
než jiný
dny

Chlap z ostrahy
mě nevyhnal
od rohlíku s čajem
a lavici mi ponechal
já připadal si
jako král

Kolem lidí proud
z krámu do krámu
tašky a zase tašky
sem a tam

Bezinka na mě mává
Holka moje milá
copak mi to neseš?

Svatý obrázek
a vánoční čůčo
já pro tebe mám
pikslu okurek

Bezinko milovaná!

Milan HLOUŠEK
VÁNOČNÍ TRIATLON

Z mrazu přišoural se
poraněný holub
poskakuje mezi stolky
a vděčně čistí
podlahu

Závidím mu jeho
valčíkový krok
závidím mu jeho
výsady
a sním o kouřícím hrnku

Já jsem persona non grata
Patu sžírá nehojená díra
omotaná hadrem
nazutá v pantofli
je časovanou pumou

Naštěstí mám ještě
druhou nohu stejně plesnivou
Venku tolik nesmrdí
ale v bufetu děsí
navoněné frajle

Belhám se pryč
ke stánku na kolejích
to je moje spása
azyl pro chudáky
nóbl šlechtu ulice

Babo Jago
pohni kloubem
já dnes zvláštní přání mám
trojkombinaci
vánoční si objedná
pivo
rum a čaj
Na to já jsem grant!
Ironman triatlon

Eliška PEROUTKOVÁ
DEJ BŮH ŠTĚSTÍ
TOMU DOMU

Prosinec,
slunce je malé, nizoučko v dáli,
to není tím, co v létě nás pálí,
ono se vrací,
tam, jak ti ptáci, jako andělé
v čase, kdy den potemní,
prosinec prosí
Vždyť listopad navždy již k zemi pad,
poslední list prosí o naději,
že za závějí vykvete petrklíč,
štěstím se chvěji
Sluneční paprsku, vrať ty nám květů,
je v nich ukryta naděje nových světů,
jabloně kvítka máje vítr zavěje,
jak sněhu bílého do Vánoc kraje
Máj, to je ráj, plný je vonících květů,
prosinec, počká si na kometu
nese Vám noviny z Betlémské krajiny,
pozor si dejte,
naději chvějící nezmeškejte
Za sněhem vykvete sněženka bílá,
ona jí jarní voděnka studánkou bývá
V prosinci na zemi, co vše již porodila,
padá kraječky vločka bílá
Ona zem zbělí, zelené jmelí
v lese u nebe, přinese Vánoce
pro Vás, pro mne i pro Tebe
Koupím si na trhu purpuru,
františky, svíčky, barborku,
med a kroucenou vrbu,
zelené chovoje, adventní věnec,
badyán, vanilku, skořici
a trochu rumu,
pro horký čaj vonící
Když den potemní,
k nebesům pohlédni,

co jich tam svítí hvězd
Prohlédni
Doma je za plotem bílý dům
Kraječky vločka bílá, okno mi ozdobila,
bílý ubrus
„DEJ BŮH ŠTĚSTÍ TOMU DOMU“
nápis babičkou vyšíty,
kde jsem já a kde jsi Ty
„Kde Bůh, tam láska“
Slunce pomeranč hřebíčkem provoním,
vždyť já už dobře vím,
že vůni Vánoc já nasněžím,
po celý žití čas

O nocích,
ze sametu modrého plání
s kraječkou svítící
lunárních počínání
O nocích
o nocích mých tajných přání
o nocích troubení ponocných
o nocích tonoucích ve svítání
o nocích ticha hlubiny
o nocích nejhezčích sněžných vání
o nocích zvonících
andělských zvonění
kdy tolik chci domů,
o nocích znějících zvonů
o dlouhých nocích

Eliška PEROUTKOVÁ **O VÁNOCÍCH**

Září oči
kam velebnost vkročí
z naděje zrození,
že i těch bídných promění,
chudý kluk zrozený na seně,
v Betlémě, v chalupě,
domě i paláci

Advent si dá tu práci
člověče, čekej mě
Čekej mě s Vánoci,
o noci v půlnoci,
hvězdo má, vítej mě
Do země
české i moravské
do země vánoční,
i do té májové,
do měst, vsí i vesniček,
tam pole, vinic i sadu kousíček
čeká mě,
ve vánoční čas,
kdy srdce lidské taje
a v daleké kraje
z n í l i d s k ý h l a s

Břetislav KOTYZA **PENÍZEK**

Penízek kapři potají sčítám
kolik již večerů nás od štědrosti dělí
a kdy jsme naposled lásko má
kdy naposled v objetí plakali
věřice ve jmelí
Na kterém rozcestí překotně zběhli jsme
na kterém rozcestí lásko má
prokřehlé dětství v jesličkách leží

Penízek kapři potají sčítám
kolik že vyplatit dluhů
když lásku lze vyplatit stěží

Alena MELICHAROVÁ
ŠTĚDROVEČERNÍ
(sbírka Řekni to květinou - 2010)

Jak ten čas letí!
Štědrý den je zase,
skořápku ledu
na rybník mráz dých.
Ladovská zima
možná vrátila se,
jsou Vánoce
a poletuje sních.

A kouzlo dětství
do dlaní s ním padá,
a zima je zas
jednou veselá.
Vánoce v bílém -
ty mám pořád ráda,
i když mi hlava
dávno zbělela.

Ilena PLUHAŘOVÁ
Adventní krajina

Sněhový baldachýn na svazích
objímá pěšinuš kypré vnady,
ostatní ze žilek průchozích
zavalil prosinec, silák mladý.

Poslední přístupná polní vráska
statečně zdolává bílé pláne
od mrazu krouť se, chrastí, praská,
vzdává se v půli luk udýchaně.

Věra VAĐUROVÁ
ZNOVUZROZENÍ

Stříbrný soumrak
rozpíná svá konejšivá křídla
Sních ševelí poselství...
O spáse
O znovuzrození Mesiáše
jenž spasiti má svět celičkový
Však maličký je, děťátko.
Co zmohou malé pěstičky?

To dávné poselství
zvonky štěstí rozeznívá,
plameny svíček
jak hejna bludiček roztančí
Mší „půlnoční“
a radostným ... Aleluja!...
tu euforii „svatého dne“
ukončil...

Petr ŠULISTA
PŘEDVÁNOČNÍ

Běloučké pápěři
snáší se za vrata,
rohožka u dveří
sněhem je zavátá.

Od rána chumelí
hustě a divoce.
Vzduch voní po jmelí,
blíží se Vánoce.

Václav ODRADOVEC
BŮH S NÁMI

Zrozený z Ducha Svatého
v římské provincii
Mezi řekou Jordán a pastvinami
Zrozený ve znamení Naděje
Pastýř veškerého lidu
Spasitel
Bůh s námi

On – kdykoliv připravený pobesedovat
Jenomže Chytrý Honza i Hloupý Honza
na tohle nemají čas
Ani náladu na řeči o tom
že nikdo nemůže sloužit
současně Bohu i majetku
Moc dobře vědí že jejich advokáti to umí

Ono se řekne Naděje
Království nebeské Spravedlnost
My máme úplně jiné starosti
záměry a tužby
Víte co dá práce
vyplplat z dítěte člověka
To bychom se nemohli podívat
ani do těch římských provincií
Bůh s námi

Bohumil ŽDICHYNEC
AŽ PŘETRVÁVÁ VÁNOČNÍ ČAS V NÁS

Až práh času usmířen překročí první leden
a na novoroční práh dopadne vločka štěstí,
v srdci se rozezní zvony probouzející naději
a touha se zachvěje nedočkavostí.
Bud'me v ní vděční za malé milosrdenství,
úsmevem v útěše, souzněním slov.
Obraz biblické krajiny se takto vrací
ve volání pastýřů ovcí směřujících k Betlému
zpod prorockých svitků z Kumránu
a nebeský orloj odpočítává víru,
kapku po kapce, v navracené radosti z žití.

Libuše MATYSÍKOVÁ **ROZJITŘENÍ**

Tou něhou
kdy chvojí voní
rozžehneme nebe od svíčky
pastýři padnou u jesliček
a tiše cinkají rolničky

Dětství v nás je uschované
vzpomínky jsou veselé
Štědrý den v myslích malých dětí
to jsou ti malí andělé

V kamnech tiše dřevo praská
svět je nějak rychlejší
domov můj dobrá stará láska
s léty však je klidnější

Libuše MATYSÍKOVÁ **SEN VÁNOČNÍ**

Sen vánoční
vytryskl zase
jsem životní proud
úzkost i vzkříšení
ta chvíle v čase
k rozjímání
kouzlení

Bohumil ŽDICHYNEC **VÁNOČNÍ OBRÁZEK**

Úzký pruh betlémského světla v obryse vánočního stolu,
na kterém nenachází hvězdičku ve vánočním jablíčku.
V reliktu oživených vzpomínek na ladovském obrázku
bíle sněží do pohádky dětství.

Otevřený počítač na dřevní desce hledá vertikálu,
dřevo rostlo k nebi zelené.

V paměti dríme píseň skáceného stromu,
jeho letokruhy se točí na drážkách vinylové desky.

Do svaté noci zní melodie zrození věku,
software tónů srdcem zapisovaných.

Na monitoru počítače hledáš existenciálu pravdy a lásky.
Realita tone v povodni čísel, jejichž chod strom neznal,
ani původní smysl, chlapec v tobě mlčí.

Ptáš se jsemů, proč technologie neochrání archetypy
v marnosti slepých činů?

Věra KOPECKÁ
ADVENT

Je večer
zasypaný sněhem
a dálka času
nebezpečně zebe
Vyháním svůj stín
pod lampu v ulici
Ať si tam šeptá
s mrazivými bělásky
Do hluchého
hlučícího světa
vyprovázím
tichá slova
a neobratný rým
Na dveře
cizí své
ťukám nesměle
Smím?

Zdenka LÍBALOVÁ
xxx

Na křídlech
vánočních andělů
doletím až k lidem
vstoupím
do jejich srdcí
a rozsvítím v nich lásku
zářivou jako třpyt
sněhové hvězdy

Svatava MÁŠOVÁ
HLUBINA ŠTĚSTÍ

Přikryla svět jak spící dítě
a vypráví mu pohádku:
Koledy, šupin plné sítě
Vánoce v lesklém pozlátku

Pak spoutaná jak ptáče v kleci
uklízí, kutí, shání věci –
hodiny nejdou pozpátku

Krájí svou lásku při večeri
rozdává sebe. Ještě věří
že najde poklad v cukrátku

Na Štědrý den jak studna živá
hlubinu štěstí poodkrývá
a svět si brouká ze spaní
ŽENA se nad ním naklání

Petr ŠULISTA
ŠTĚDRÝ DEN

Střechy jsou schouleny
pod houní sněhovou,
za okny stavení
všechno je hotovo.

Na stromcích ozdoby
rozsvítit stačí jen.
Pro ty, kdo nezlobí,
štědrý je Štědrý den.

Tomáš CHOURA
TU VÁNOČNÍ ATMOSFÉRU POŘÁD ŽERU

Tu vánoční atmosféru
i po letech pořád žeru.

Září hvězda nad Betlémem,
Ježíška si k sobě vemem
a táta doвлеče
z lesíka stromeček
a řekne - Kapře,
plav zatím napřed.

Na střeše rampouchy
smějou se - chi, chi, chi,
pokoj chvojím vyzdob,
dej si vosí hnízdo
a kdybys byl i pak pořád ve stresu a ztracen,
dej si ještě sklenku vína a pár čerstvých pracen.

Svatava MÁŠOVÁ
BETLÉMSKÝ SONET

Peru plínky, bílé plínky
Ježíškovi do kolíbký
Narodil se kdesi v stáji
zvířátka jej zahřívají

Vyšla hvězda nad Betlémem –
jasná hvězda – dech se tají
Teď už lidé cestu znají
k jeslím, které voní senem

Nesou plnou náruč dárků
přejí zdraví, štěstí, lásku...
Jen král Herodes se mračí

Ježíškovi zatím stačí
maminčin úsměv a bělostný šál
Na lidech záleží, co bude dál...

Jaroslav SCHNERCH

Spěcháme o závod
s prašanem za víčky
k dalšímu roku
zatím je maličký

Zdravíme stříbrně
zlatě i měděně
s bláhovou nadějí
že bude tajemně

Vysypme z košíku
všechny ty nelásky
V náručí zůstanou
smíškovské oblázky

Hanka HOSNEDLOVÁ
ŠTĚDRÝ DEN

Den se tiše chumelí
v očekávání podvečera
a s maskou štědrosti
obchází vděčnost
žebrající o úsměvy

Cinknutí příboru
zahání zlaté prasátko
do kouta dětských povídaček

Pozlátko tradice
a nikdy nesplněná přání
nakukují klíčovou dírkou
do zakázaného pokoje

a když se konečně ozve
stříbrný zvonek chvíle
všem se v duši tetelí
Ježíšek dětství

Hanka HOSNEDLOVÁ
ZTRACENÝ VÁNOČNÍ SEN

Kasař najatý tradicí
s maskou útěšných lží
papírovými řetězy spoutaný
páčí trezor vděku
v mihotavých plamenech chvíle

V koutě vůní a sytosti
zasypaný štědrou nadílkou
otrhánek s nudlí u nosu
v slzičkách polyká
ztracený dětský sen
o láskyplném Ježíškovi

Věra VAĎUROVÁ
VÁNOČNÍ SNÍH

Vánoční sních
Vánoční smích
Krajinu i duši zklidní
do sněhu zkolíbá
vždyť pod bílou peřinkou
tak blaze se usíná
I života kvas má náhle
jiný hlas...

Všude bílá, bez poskvrnky
jen pár hladových zobáčků
navštívil keř trnky
Všude bílá
Zpěv a smích
Ruce zkřehlé
Veselé plamínky svíc

Václav Franc
VÁNOČNÍ CHVĚNÍ

Oči krajiny
Osleplé horečkou sněhu
Prosí o něhu
Jemná křídla vloček
Uniknout nemohu
Pohledům dětských oček
I slova padnou na znak
(Jen tak)
Pokud mně právě nejsou v patách
... jako sněženky jaru

Jiří Wilson NĚMEC
DVANÁCTÝ DEN

Tři králové - jazyky na vestách - asi mdlo
Jak horkem spěchají. Tož ZDAR!
Po kapsách zlato, myrhu, kadidlo
nesou Kašpar, Melichar, Baltazar

Dary nesou, nesou zdáli
z míst kde slunce vychází
dary nesou svému Králi
v protivenství, v nesnázi.

Tři králové - vyzvědači
Do Betléma je poslal Herodes
To dítě! Kde je! To stačí...
Vědět chci ještě dnes!

Ti tři, Herodesova špatná karta
Josefa před ním varovali
Byli docela prima parta
Dary a radu dali.

Zdrhejte! Zdrhejte, spáso naše
Herodes vraždí nevinátka!
A zálusk má na Mesiáše
A víme kam a kudy zkratka.

Ježíšek, Josef s Marií
prchají před tím zlosynem
Tři králi stopy zakryjí
Dík nim se nikdy neminem

S Ježíškem, světlem staletí
jež rozsvěcuje Štědré dny
Pro lásku, pro smích, pro děti
Pro víru v lepší. Pro ty sny.

„Každý má takové Vánoce, jaké si je udělá!“

ROZHOVOR – OLDŘIŠKA TOMÍČKOVÁ

PhDr. Oldřiška Tomíčková (*1961 v Hořicích v Podkrkonoší) archivářka, pracuje v hořickém muzeu. Vydala knihy „Hořice“ (společně s Václavem Bukačem, Paseka 2011) a „Hořice odedávna dodneška“ (2008). Je dlouholetou redaktorkou vlastivědné čítanky Pod Zvičinou (od r. 1995).

Oldřiška Tomíčková je spolužačkou z jičínského gymnázia. Oba jsme maturovali v roce 1980 (už to bude 40 let!). Já sice chodil do „Áčka“ a ona do „Céčka“, ale po letech jsem ji oslovil jako pracovníci hořického muzea a znalkyni historie v našich končinách. Prosincový ČAJ je sondou do Vánoc našich předků a Oldřiška je tou zasvěcenou osobou, která nám může o tomto tématu hodně říct.

- Oldřiško, nejprve se zeptám: Kdy jsi přestala věřit na „Ježíška?“ Jaká je tvoje představa o Vánocích? Má křesťanský podtext nebo je to spíše svátek, kdy se schází rodina, přátelé?

Myslím, že jsem na „Ježíška“ přestala věřit tak v první, druhé třídě, když jsem byla poučena poučenějšími spolužáky. Jako asi každé dítě jsem se podvědomě bránila přijmout realitu, ale kupovat dárky pro ostatní mě taky bavilo. Kousek toho tajemna ve mně, myslím, zůstalo po celý život. Vánoce jsou pro mě svátky křesťanské i rodinné. Účastním se bohoslužeb, v rodině udržujeme řadu tradic a vánočních rituálů, setkávám se s příbuznými a přáteli.

- Všichni máme v paměti vzpomínky na Vánoce, které pro nás připravovali rodiče, ale mě by spíše zajímaly Vánoce našich dědečků a babiček, nebo spíše prababiček a pradědečků, dejme tomu na přelomu 19. a 20.století. Jak se Vánoce za století proměnily?

Vánoce se za poslední století proměnily opravdu hodně stejně jako způsob života nás všech. Právě před sto lety skončila 1. světová válka a jak se dočítáme ve starých kronikách, byla tehdy veliká bída, drahota a nedostatek všeho. Nad dárky, které tehdy děti dostávaly, pokud vůbec nějaké, by ty dnešní určitě ohrnuly nos. Dnes je situace jiná. Máme svobodu, máme všeho dostatek, plné obchody se předhánějí v reklamní kampani, nespočet televizních kanálů nám vnucuje své programy, ale jsou to ty pravé Vánoce? Ať už jsme věřící nebo ne, měly by být Vánoce svátky vzájemné lásky, klidu a porozumění. A to se za peníze koupit nedá.

- Pojd'me si postupně probrat jednotlivé věci, které pro naši generaci k Vánocům patří. Jak k nám přicházely. Tak třeba stromeček. Kdy se objevuje v našem regionu?

Vánoční stromeček je dnes jedním z nejtypičtějších a nejrozšířenějších symbolů Vánoc. Jeho původ musíme hledat v německých zemích. S první zprávou o osvětleném stromečku se setkáváme v r. 1570 v Brémské kronice, v níž je zaznamenáno, že na vánoční slavnosti pro děti cechovních mistrů byl tehdy strom ozdobený datlemi, sladkostmi a papírovými růžemi. Tento zvyk se nejdříve rozšířil v německých a švýcarských městech v rodinách bohatých měšťanů, úředníků a šlechticů. Od počátku 19. století se šíří také do Rakouska, Polska, Ruska a samozřejmě i k nám. V Praze je doložen vánoční stromeček v r. 1820 v jednom z šlechtických paláců. K většímu šíření však dochází teprve od 40. let 19. století a to opět v bohatších rodinách. První zmínku o vánočním stromečku v našem prostředí najdeme v pamětech hořické spisovatelky Věnceslavy Lužické (1832-1920), kterou rodiče poslali ve 40. letech předminulého století na handl do německé rodiny v Broumově. Lužická se tam poprvé setkává s vánočním stromečkem a píše, že v Hořicích tento zvyk ještě není známý. Do menších měst a na venkov se vánoční stromeček dostává teprve od 2. poloviny 19.století. V té době se v hořické škole konaly slavnosti pro chudé děti s vánočním stromkem a stromečky už zajisté zdobily i domácnosti bohatších měšťanů.

A jaký bývá ten můj stromeček? Obvykle to je smrček nebo jedlička, ozdobené vlastnoručně upečenými a ozdobenými perníčky a slaměnými ozdobami. Jen svíčky máme elektrické, ale ne barevné, jen bílé nebo žluté. Vůně jehličí a perníku provoní byt tou správnou vánoční náladou.

- A co cukroví? Vánočky nebo peciválky. Má náš kraj nějaké specifické cukroví, čím by se lišil od jiných oblastí?

Dnes v době internetu už lze jen stěží mluvit o nějakém specifickém cukroví, i když asi každá rodina má své tradiční druhy, které se tu a tam obohacují o novinky. Vedle tradiční vánočky, nebo jak se dříve říkalo štedrovky, k nám začíná pronikat i německá štola. Nejlepší vánočky jsou samozřejmě ty domácí. Na venkově se místo cukroví pekly spíše koláče. Makové peciválky se sirobem jsou pro Hořice stejně jako Jičínsko a Novobydžovsko typické vánoční jídlo. Přiznám se však, že v naší rodině se nikdy nedělaly. Moji rodiče se do Hořic přistěhovali ze severního Podkrkonoší (Semilsko) a přinesli si vánoční zvyky odtamtud. A samozřejmě i cukroví – ledovky, kyticčky, zázvorky, rohlíčky atd. Ve své sbírce receptů mám jeden psaný ještě rukou mojí prababičky. Myslím, že je ještě z válečné doby, kdy byl všeho nedostatek, a tak jsou jednotlivé přísady v miniaturním množství a místo ořechů či mandlí je doporučeno používat jádra ze švestkových pecek. Rohlíčky se u nás stále pečou a jsem ráda, že na přísadách dnes nemusím šetřit.

- Od kdy si naši předci stavějí doma betlém?

Stavění betlémů je také hodně stará tradice a dalo by se o ní dlouze psát. Úplně první betlém, znázorňující scénu narození Ježíše Krista, postavil v r. 1223 František z Assisi. Myšlenka se ujala a betlémy se začaly stavět v chrámech, šlechtických palácích i v měšťanských domech. Do lidového prostředí se betlémy dostaly na konci 18. století, kdy na základě nařízení císaře Josefa II. byl vydán zákaz stavění betlémů v kostelích. Tato tradice se na venkově rozšířila hlavně v 19. a na počátku 20. století, a to nejvíce v podhorských oblastech. Betlém nechyběl snad v žádné domácnosti. Specifické byly skříňkové betlémy, s nimiž koledníci obcházeli domácnosti. Také v naší rodině stavíme betlém. Je to ten tištěný od Josefa Weniga, podlepený překližkou, který vyřezal můj tatínek. V manželově rodině mají vzácnost ještě větší. Jeho děda Josef ze Semil vyřezával betlémy z lipového dřeva – malé domácí i velké chrámové. Prý jich vyřezal asi stovku a některé mají opravdu zajímavou historii. Třeba ten, který dědeček vyřezal do kostela v Železném Brodě, ale tam ho uložili na půdu, pak pořídili nový skleněný a ten původní objevili po 80 letech, když po něm začali pátrat příbuzní, ještě zabalený ve starých krabicích a novinách. Jeden z nich se dostal do domácnosti herce Josefa Beka a jak se v rodině traduje, jeden prý putoval až do Ameriky ke známému chicagskému starostovi Antonínu Čermákovi. Ale jestli je to pravda, to dnes už asi nikdo nezjistí.

- Karel Jaromír Erben ve známé básni píše o zvycích a obyčejích. Jaké nejčastější lidé dodržovali? A existují nějaké zvyky, které my už neznáme, které se v průběhu let vytratily?

Mám štěstí, že mohu sáhnout po úctyhodném díle našich předků – Národopisném sborníku okresu hořického, který vznikl jako jakýsi vedlejší produkt při přípravě hořické kolekce pro pražskou Národopisnou výstavu československou v r. 1895. Členové hořického národopisného komitétu totiž tehdy shromažďovali nejen zajímavé exponáty, ale zapisovali i lidové zvyky, písně, tance, nářečí a mnohé další. Těch zvyků bylo samozřejmě hodně, jiné na venkově, jiné v měšťanském prostředí, a tak si zde připomeneme aspoň některé. Nejoblíbenější byly ty, které věštily budoucnost, zejména u mladých lidí. Známe je například lití olova, podle jehož kousků lidé hádali svůj osud. Statečnější dívky se chodily dívat do prosekané díry v ledu, kde viděly svůj osud. Zvědavé bývaly dívky zejména na to, zdali a kdy se vdají a jaký bude jejich budoucí ženich. O Štědrém večeru stály na křížovatce, sely len a říkaly: „Seju, seju len, aby se mi zdál o mém milém sen“. Na venkově chodily dívky ke kurníku a klepaly na spící drůbež. Ozval-li se kohout, byl věneček v nebezpečí. Když chtěla dívka vědět, zdali se do roka provdá, házela levou nohou přes hlavu střevíček. Když ukázal špičkou ke dveřím, měla jít do roka z domu, v opačném případě si ještě počkala. To, jaký bude ženich, prozradila „muzika“, tedy vařené sušené ovoce, jež dívka se zavřenýma očima napichovala. Když napíchla švestku, dostala mládence, když hrušku, vdovce. Jaký bude ženich, prozradilo i polínko vytažené z hromady – rovné věštilo hezkého ženicha, s kůrou bohatého, bez kůry chudého, se suky hrbatého. Dívky také chodily třást bezem a volaly: „Třesu, třesu bez, ozvi se mi pes, kde můj milý večerí dnes“. Mládenci se chodili dívat na noční oblohu. Kde vyšla první hvězda, z té strany přijde nevěsta. Jiné pověry předpovídaly počasí, úrodu či smrt.

Já jsem si z Národopisného sborníku vybrala jeden zvyk, který se mi líbí a který každoročně provádím u štedrovečerní večeře. Rozkrájím nejkrásnější jablko, které společně smíme, aby rodina držela pohromadě.

- Z vlastní zkušenosti jsem prožil jedny vojenské Vánoce. Přiznám se, že jsem pozoroval, že se Štědrým večerem jihly oči i těm největším tvrd'ákům. V čem spočívá ono kouzlo Vánoc? A jsou lidé aspoň na chvíli opravdu hodnější?

Je to takový návrat do dětství, pocit bezpečí v rodině, tajemna a radosti, každoroční rituály, dárky... Jako děti jsme se na ně těšili, později jsme se těšili, že budeme obdarovávat a těšit jiné. Myslím, že lidé jsou na sebe o

Vánocích opravdu hodnější, ale je škoda, že mnohým to dlouho nevydrží. Mnohdy si také Vánoce kazíme zbytečným stresem, abychom stihli všechno udělat, uklidit, nakoupit, uvařit... Vždyť o tom ty Vánoce nejsou. Líbí se mi slogan o tom, že Ježíšek se narodil v chlévě, tak proč se honit s úklidem :-). Já se tím samozřejmě neřídím, ale kousek pravdy v tom je, že ty pravé hodnoty nejsou v umytých oknech nebo v záplavě dárků.

- Dárky. Dneska si děti nedovedou představit stromeček bez množství dárků, ale moje babička Františka (ročník 1892) vyprávěla, že doma (měla devět sourozenců) děti dostávaly něco jako dneska koledu na Mikuláše. V punčoše našla ovoce, ořechy, sušené švestky. Jak vypadaly dárky našich předků?

Mezi ty tradiční dárky opravdu patřilo spíš to ovoce, ořechy, perník... V majetnějších rodinách nacházely děti pod talířem peníz – zlatý nebo stříbrný. Vánoce bývaly od pradávna časem štědrosti a hojnosti, obdarovávali se nejen členové rodiny, příbuzní, přátelé, ale i čeleď a domácí zvířata, stromy, studně a oheň, aby přinášely užitek a neškodily. O Vánocích bývaly obdarovávány také chudé děti, především oblečením, dárky byly posílány i vojákům v poli. Moje maminka prožívala válečné Vánoce. Byly chudé, na stromečku byla jablíčka, ořechy, sladké preclíčky obalované v cukru a kousky cukru zabalené do staniolu a také stříbrné lamety shazované ze spojeneckých letadel. Pod stromečkem byl obvykle svetr nebo čepice, přepletené z jiného rozpáraného svetru a nejmilejším dárkem bývala knížka. Tatínek prožíval válečné Vánoce v totálním nasazení. Naše Vánoce už nebyly chudé a pod stromečkem jsme vedle oblečení dostávali i hračky a knížky. Jak jsem rostla, objevovala se tam i nějaká „výbava“ :-). Vánoce mých dětí byly ještě bohatší, prožívaly je už po Sametové revoluci v době, kdy se na všechno nemusely stát fronty a výběr v obchodech byl bohatý. Nikdy u nás nechyběly knížky, které jsme si pak obvykle rádi předčítali společně nahlas. Tady si neodpustím zmínit jeden zvyk v naší rodině, který asi není úplně obvyklý. U nás se v době mého dětství slavil Silvestr podobně jako Štědrý večer včetně večere a aby nám to nebylo líto, obvykle se pod stromečkem našel ještě nějaký drobný „zapomenutý dárek“, což jsem pak pravidelně praktikovala i u našich dětí.

- Po rozdání dárků následovala cesta na půlnoční. Nebo se pletu?

Ano, půlnoční bývala vyvrcholením Štědrého večera a oslavou narození Ježíše Krista. Byla to jedna z nejslavnějších mší z celého roku a na jejím provedení si jak farář, tak i hudebníci dávali opravdu záležet. Přiznám se však, že já na půlnoční pravidelně nechodím. U nás v Hořicích je opravdu

až o půlnoci a to už je pro mě jako pro „skřivana“ trochu problém. Obvykle se projevím ten předvánoční shon a únava a já pak celou mši proklímám, no a druhý den taky za moc nestojím. Takže radši nechávám návštěvu kostela až na ráno. Přesto zmíním jeden hezký zvyk, který zavedl současný hořícký farář P. Filip Janák – po půlnoční čeká na vymrzlé účastníky mše před kostelem svařák, takže se lidé ještě chvíli zdrží, zahřejí se a popřejí si hezké svátky.

- V dnešní době se už nechodí koledovat na svatého Štěpána, ale naši předci chodili. Svědčí o tom řada koled. Jak to bylo v našem kraji? A existují nějaké koledy přímo z našeho kraje? Pamatuji se, že jsem jako školák říkal na vánoční besídce jednu koledu o tom, jak před Vánocemi chodí muž po nákupech, aby se jim nakonec vánočky srazily, takže žena zlostí skákala, lopatou ho flákala, takže nakonec musel na koledu.

Ano, znám tu koledu, je půvabná. My jsme ji jako děti dokonce při nějaké vánoční besídce předvedli jako scénku. Já jsem tehdy zpívala tu rozzlobenou manželku, která svého muže něčím flákla :-). Ta koleda byla rozšířená v celém Podkrkonoší a existuje dokonce několik verzí jak textu, tak i různé melodie. Koledovat dříve chodily chudé děti už na Štědrý večer, také obecní sluhové a někde dokonce i chudí učitelé. Také na Štěpána a pak na Tři Krále. Dnes už chodí koledovat maximálně členové folklórních souborů a líbí se mi obnovená tradice tříkrálové koledy a sbírky pro potřebné.

- Mohu být zvědavý a zeptat se, jak slavíte Vánoce ve Vaší rodině? Co třeba štedrovečerní večeře anebo bez čeho si neumíš Vánoce představit?

Jak už jsem psala, moji rodiče přišli do Hořic se Semilská a přinesli si s sebou své vánoční zvyky. Při večeři musí být všechno jídlo na stole a nikdo nesmí vstávat, aby do roka nezemřel. Na stole nesmí chybět krkonošský hubník, bramborový salát a ryba, ovoce, cukroví, ořechy, chléb a vánočka. Hubník děláme slaný (v některých oblastech Krkonoše se dělával i sladký) a jíme ho všichni společně z pekáče. Každý by měl ochutnat ode všeho. Večeři zahajuje modlitba, vzpomínka na ty, kteří už nejsou s námi a poděkování Starému roku a prosba za Nový rok, aby byl pro nás dobrý. Večeři zakončuje krájení a společné snědení jablka, aby rodina držela pohromadě. Na stole je vždy navíc talíř, hrnek a lžíce pro ty, kteří s námi už nejsou. Od stolu vstávají všichni najednou. Pak jdeme ke stromečku, zpíváme koledy a rozbalujeme dárky. Někteří pak odcházejí na půlnoční.

Máme samozřejmě i netradiční zážitky, když nám třeba začal hořet vyschlý adventní věnec anebo když nám před Vánoci zamrzl stromček ve kbelíku s vodou a museli jsme ho pracně rozmrazovat, jednou nám také stromček opadal ještě před ozdobením, a tak jsme na Štědrý den sháněli jiný, ale podobné věci se asi stávají v každé rodině.

- Často odborníci hovoří, že bychom měli opustit svátky konzumu a přejít k duchovnímu rozměru, rozjímání. Jde to vůbec v době, kdy nás reklama již od Dušiček masíruje upoutávkami na vánoční dárky?

Myslím, že to možné je a že každý má takové Vánoce, jaké si je udělá. Pokud někdo navštěvuje velké obchodní domy a tráví spoustu času u televize, vidí šťastné Vánoce v přeplněné ledničce a drahých dárkách, kterými chce ohromit známé, pak mu asi na rozjímání moc času nezbude. Já radši nakupuji v menších obchodech, u svých odrostlých dětí volím spíše dárky podle jejich vlastního výběru, „obálkovou metodu“ (peníze) nebo dárky zážitkové. Obvykle si také v předvánoční době zajedu do Hradce Králové, kde strávím půl dne v nějakém dobrém knihkupectví, vybírám knížky a moc si to užiju. Mrzí mě, že v Hořicích, které nejsou zase tak úplně malé, nemáme slušné knihkupectví. V adventu se také snažím navštívit nějaké kulturní akce, zajdu do kostela, s naším pěveckým sborem také absolvujeme několik adventních a vánočních koncertů. I když nejsem katolík, ráda si v adventu zajdu na roráty, které míváme v Hořicích dvakrát týdně. Ve všední dny od půl sedmé a v sobotu od sedmi. Je to dost kruté vstávání, ale ten zážitek, když jdou lidé tmavým kostelem s lucerničkami v rukách, ten stojí za to. A pak následuje společná snídaneň na faře, což bývá také hezké. Pravidelně si také chodíme pro betlémské světlo, které přivázejí do Hořic skauti, sejdou se tam stovky lidí a společně se zpívají koledy. Naš spolek Strozzi – spolek přátel hořického zámku také už několik let organizuje na zámeckém nádvoří akci Česko zpívá koledy. Při všech těch aktivitách mi na ten „konzum“ už opravdu žádný čas nezbude :-).

- Ještě jednu věc zcela určitě naši předci neznali. Vánoční televizní pohádky! Vyprávěly se pohádky doma? A máš nějakou pohádku spojenou s vánočními svátky, takže si ji nenecháš ujít?

Naši předkové se opravdu rádi scházeli a vyprávěli si příběhy a pohádky např. při prástvách nebo při draní peří. Anebo si předčítali nahlas. Televizní pohádky, to je český fenomén. Myslím, že žádný jiný národ jich tolik nemá. Já mám radši ty starší pohádky např. Pyšnou princeznu nebo Tři oříšky pro Popelku, z novějších třeba Anděl Páně nebo Dvanáct měsíčků. Samozřejmě mám ráda i jiné. Problém je ten, že jich o Vánocích moc nestíhám nebo z

nich vidím jen kousek, protože vařím, přicházejí návštěvy, chodíme na procházky, hrajeme hry... Ale zas tak moc mi to nevadí. Dřív šly některé pohádky jen o Vánocích, dnes se na obrazkách objevují několikrát do roka.

- Trochu odbočím od tématu Vánoc. Pracuješ v hořickém muzeu, jsi spoluautorkou knihy „Hořice.“ Čím jsou pro tebe Hořice? Co se o historii města málo ví?

I když se moji rodiče do Hořic přistěhovali, já už jsem se narodila tady a Hořice jsou můj domov, i když v místech, kde žili moji předkové také cítím své kořeny. Přesto mě jako místního historika trochu mrzí, že to, o čem čtu nebo píšu, se netýká mých předků. V hořickém muzeu pracuji přesně čtvrt století. Práce v muzeu mě vždycky bavila a mám ji ráda. Je zajímavá, pestrá, potkávám při ní výjimečné lidi. Ráda si povídám s pamětníky, od kterých se dozvídám to, o čem se v knihách nedočteme. Muzeum máme nové, zrekonstruované, moderní. Otvírali jsme ho letos na jaře. Jsou v něm expozice zaměřené na sochařskou a kamenickou tradici, která je pro naše město typická. Není to však to jediné, čím se naše město může pochlubit a moc bych si přála, aby se v hořickém zámku našly v budoucnu prostory pro další expozice, které by prostřednictvím našich bohatých sbírek představily i jiné stránky městské historie. Co se o historii města málo ví? Třeba to, že naše město výrazně zasáhla nejen prusko-rakouská válka v roce 1866, ale také prusko-rakouské války o sto let dříve za Marie Terezie.

- Jsi spoluorganizátorkou ocenění Jivínský Štefan. Každý rok se 25. února udílí ceny osobnostem na kulturním poli okresu. Jak těžké je vybrat osobnost z toho množství nominací? A zaujal tě nějaký čin, ačkoliv nedostal ocenění?

Tak tohle je opravdu těžká otázka. Ocenění by si určitě zasloužili všichni a není to jen fráze. Je krásné se aspoň jednou za rok sejít s lidmi, kteří jsou ochotní a schopní udělat na poli kultury něco nezištně pro jiné. Nezáleží na tom, jestli je to velká akce ve velkém městě nebo v malé vesnici. Naopak si myslím, že na venkově je ta činnost ještě mnohem záslušnější. To ocenění bych přála hlavně těmto lidem, protože to je mnohdy to jediné, co se v těch obcích děje a co dokáže lidi vytáhnout od televize, aby se sešli a společně pobavili. Štefánské noviny s přehledem všech nominací jsou opravdu krásné čtení o tom, co všechno se v našem okolí děje. A myslím, že hlavním smyslem celé akce není vybrat vítěze, ale sejít se a poděkovat všem, protože si to zaslouží.

- Ačkoliv rozhovor připravujeme na podzim, Vánoce se blíží. Vzpomínáš si na nějaký dárek, který ti utkvěl v paměti i po letech?
Nejlepší dárky jsou ty nečekané. Vzpomínám si na jeden výjimečný „dárek“, kdy jsme před lety šli na předsilvestrovskou procházku do lesa. Mrzlo, byl čerstvý sněhový poprašek a my jsme ve starém lomu v lese zaslechli kňučení. Po chvilce hledání jsme našli starý pytel, ze kterého vylezlo malé štěně. Jeho dva další sourozenci už nežili. Pejška jsme si vzali domů. Z Aidy pak vyrostla velká a hodná fenka, která nám dělala radost řadu let.

- Máš nějaké vánoční nesplněné přání? A jak se naše přání během života mění? Co by sis přála pod stromeček?
Přání každého z nás se mění. Něco jiného si přejí malé děti, něco jiného pubertáči, něco jiného dospělí a senioři. Ráda vzpomínám na Vánoce svého dětství a pak na Vánoce, kdy byly naše děti malé a když jsme se snažili připravovat hezké Vánoce pro ně. Co bych si přála dnes? Asi zdraví a dobré rodinné vztahy, spokojenost pro děti, které vylétly z hnízda... Radost mi pod stromečkem udělá pěkná knížka nebo lístky do divadla.

- Doposud jsme mluvili o vánočních svátcích v minulosti. Pojd'me si trochu zavěštit: Jaké budou, podle tebe Vánoce našich prapotomků?
Tak to je také těžká otázka, když si uvědomíme, co všechno se změnilo jen za posledních 30 let. My jsme ještě vyrůstali v úplně jiném světě a to nemluvíme o generaci našich rodičů a prarodičů. Někdy se trochu děším, kam všechny ty změny povedou a jestli se to, co my dnes pokládáme za výhodné, jednou neobráťte proti nám. Místo věštění z „křišťálové koule“ bych našim prapotomkům popřála, aby jejich Vánoce byly bohaté nejen na hmotné, ale i duchovní hodnoty, aby žili v bezpečném a svobodném světě a aby měli i přes všechny technické vymoženosti k sobě blízko.

Děkuji za rozhovor, přeji krásné prožití Vánoc a vše dobré v novém roce 2020!

Václav

Václav FRANC FRONTA NA PĚTNÍK

Do Štědrého dne chyběl necelý týden. Mezi ostrůvky mokrého sněhového nadělení poletovali pospíchající chodci, ověšení taškami a krabicemi nejrůznějších tvarů a rozměrů, jak vánoční stromčky dospávající poslední dny do velké slávy na balkónech a půdách domů. Dětské obličejíčky se lepily na skla rozžářených výkladních skříní. Nejmenší děti snily sny o mrkačkách a vláčcích, a ty o trochu větší zahřívaly promáčené ruce, v kterých se ještě před chvílí měnila mokrá, v centru města došeda zbarvená, tvárná hmota do létajících koulí.

Jako mezi slalomovými brankami klestila si cestu davem Anna Vedralová. Vracela se z odpoledního náviku vánoční besídky. Potichu si přeříkávala veselé scénky a do kroku jí pomáhal rytmus písniček všem dobře známých z dětských let. V samoobsluze, kam se vypravila pro pravidelný nákup, si u pokladny všimla stojící ženy. Kalamajka, mik, mik, mik byla rázem zapomenuta. Hádala jí osmdesát.

Zkostnatělá ruka se opírala o hůl. Záda skloněná nad paní pokladní a vrásčitý obličej stařenky napovídaly, že nějaký ten pátek prohádala.

Anička si vždycky představovala, jaká bude, až ztratí všechny zuby. Možná, že se v ničem nebude lišit od té cizí paní. Možná, že se takového věku vůbec nedožije. Když byla malá holka, připadal jí každý, kdo chodil do školy, jako velký a všemocný čaroděj. Se stoupajícím věkem se představy o světě dospělých měnily. V osmnácti nechápala třicátníky, ve třiceti padesátníky a dnes, když počítá poslední roky do důchodu, marně přemítá o životě sedmdesátiletých.

„Nedá se nic dělat, paní, to potvrzení platí jen na prodejnu na náměstí!“ zvýšeným hlasem vysvětlovala pokladní.

„Ale mladá paní, já tam..., venku se to smeká, já upadnu,“ stařenka nevěděla, jak dál.

„Podívejte se, ten štrúdl lidí. Nemám čas vám to vysvětlovat. U nás za ten kus papíru nic nedostanete,“ skončila žena od bankovek výklad a začala se věnovat netrpělivým zákazníkům. Nikdo si staré paní nevšímal. Jen z fronty se ozvalo pár anonymních poznámek na adresu věčně spěchajících důchodců. Paní se neměla k odchodu. Nervózně, jako školák přistižený při porušení školního řádu, se třásl popsáný list papíru ve stařeniných rukách. Anička scénu sledovala, čekajíc frontu na košík. Snad neradostná představa nepotřebnosti blížícího se stárí ji nabádala ujmout se staré ženy. Styděla se za všechny mladé, které za léta ve školních lavicích vychovávala. Jsou na prahu života, těžko jim vysvětlovat, že jednou utratí mladost za spoustu

nepotřebných cetek a v peněžence zůstanou jen drobné pro stáří. Svět se změnil od dob, kdy ona seděla v lavici jako žačka.

„Dovolíte!“ bez vysvětlení vzala list papíru, jehož okraje byly užmoulané a špinavé. Bez brýlí četla těžko. Paní dostala od národního výboru dárek k Vánocům. Zboží v hodnotě sto korun lze vyzvednout v prodejně na náměstí do 22. prosince. Anička věděla o akcích, kterými město přispívá dlouhověkým s nejnižšími důchody. Nejprve chtěla stařence vše vysvětlit, ale pak pochopila, že slova nemají váhu. Chytila osmdesátnici pod paži a řekla: „Paní, já jsem z národního výboru. Vezmeme si košík a pojďte si vybrat, co se vám bude na svátky hodit.“ List papíru strčila do tašky a za asistence nechápavého pohledu paní pokladní spolu prošly do království vystaveného zboží. Babička neprotestovala. Oddala se Aniččině péči s takovou samozřejmostí, jakou často postrádala paní učitelka u třiceti roz dováděných mláďat ve školních lavicích. Celý život před ně předstupuje, až má někdy strach z toho, zda jí rozumějí. Jestli se jen neodbíflují poučky a definice, za které dostávají výborné a chvalitebné, a za zády nechápou vůbec nic. Ona je má vést, vychovávat, učit. Přitom sama neví, jak se to dělá. Neporadí si doma se svými, a potom káže na rodičovském sdružení, jaké děti jsou, jaké mají být a co z nich vyroste. A co je z jejich dětí? Nikdy neměla čas. Odbývala je, odstrkovala na poslední místo. Míreček se narodil v předposledním ročníku vysoké. Viděla jej o sobotách a nedělích, telefonovala mezi skripty domů, kde máma, vlastně babička, zvládala úspěšně její roli. A když se konečně vrátila, Míreček se jí bál. A s Pétou to nebylo o nic lepší. Tahala jej do jeslí od malinka. Ráno by nejraději řekla, když mu myla obličej mokrou žínkou, aby otevřel zalepené oči, „jen spinkej“, ale nemohla, neboť práce byla přednější.

„Paní, ještě se vám bude hodit tohle,“ přidala do plnícího se košíku kilovku cukru. Promenáda mezi regály se blížila k závěru. Dvojice žen směřovala k pokladně.

„Sto dvacet šedesát!“ švihla očima pokladní po platící Aničce. Připomněla jí snachu, i věk souhlasil. Občas se na ni podívá stejně, když má připomínky k výchově malého Jakoubka. Ale co nadělá, snacha má vlastně pravdu: „Měla jste si vychovávat svoje!“

Měla, dnes ví, že měla dát přednost svým dětem před prací, zájmovými kroužky, schůzemi a poradami. Zapřísahala se, že kdyby měla novou šanci, takové chyby by neopakovala. Mírečka by nenechala lítat s klíčem na krku po sídlišti. Neodbývala by je unavená večer před spaním a prázdnou kolem nich by už nikdy neplnila drahými hračkami, ale teplým mateřským pohlazením. Občas vše vytkne synovi a jeho ženě, ale staré chyby se

opakují v novém balení.

Stará paní Anička děkovala.

„Není zač,“ smála se Anna Vedralová, „a kde vlastně bydlíte, já vám s tím pomůžu.“

„Tady kousek,“ nechápavě kroutila hlavou stařenka. Dvojice žen se pomalým tempem posouvala vpřed, hledala uličku prostoru mezi zdívočelou masou lidí ženoucí se za kořistí. Před vchodem domu se zastavily: „Děkuju, děkuju.“

Asi nikoho nemá, děti se rozutekly, bůh ví kam, manžel dávno zemřel, snad jsem jí zpříjemnila Vánoce, pomyslela si Anička, když se za starou paní zaklaply domovní dveře.

„Jen, aby s tím na výboru nebyly nějaké oplétačky, že jste mi zboží vydala tady, a ne na náměstí,“ musela se ještě chvíli smát stařenčiným obavám.

Po letech se začínala těšit na Štědrý večer, který, v šedi let a záplavě dárků, ztrácel dětskou příchut' zázraku, taje a pohádkovosti. Aspoň jeden člověk bude mít letos vzpomínku na krásné Vánoce, na pomalu mizící vztahy člověka k člověku, snad aspoň jednomu člověku bude pod vánočním stromkem teplo u srdce. Anička si šla dál po svém. Chyběl jí dárek pro Petra, věřila, že se zaskočí podívat domů aspoň na opuštěný. V hračkárně se zastaví pro nějakou drobnost pro vnoučka Jakoubka. Věděla, že ten nejhezčí dárek již darovala. Škoda jen, že těm houfům u pokladen, těm nedočkavým závistivcům stojícím frontu na pěník nebude již nikdy moci ze stupínku vysvětlit, že ty nejkrásnější lidské věci, bez kterých se neobejde žádný člověk, nikde nikdo, v žádném obchodě na celém světě, nikdy nekoupil.

(vzpomínka na Vánoce – 80.léta 20.století)

ČAJ pro chvíle pohody

č.159, prosinec 2019, ročník XVIII

Vydáno 5. prosince 2019 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU KOREKTUROU!